

24.1.2003

1109/4/01 ja 1185/4/01

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio

Esittelijä: Tarkastaja Kari Huttunen

RIKOSILMOITUKSEN JA PAKKOKEINON KIRJAAMINEN SEKÄ TAKAVARIKON KOHTEELLE ILMOITTAMINEN

1 KANTELU

A kertoo 1.4.2001 eduskunnan oikeusasiamiehelle osoittamassaan kantelukirjoituksessa tehneensä rikosilmoituksen asunnostaan kadonneesta omaisuudesta. A:n mukaan poliisi ei ole ottanut kantaa rikosilmoitukseen eikä antanut selventävää vastausta, onko omaisuus takavarikoitu asuntoon tehdyissä kotietsinnöissä. Edelleen A kertoo 17.4.2001 päivätyssä kirjoituksessaan, että poliisi on takavarikoinut omaisuutta hänen asunnostaan. Kuitenkaan takavarikosta ei ole tehty pöytäkirjaa eikä poliisi ole vastannut A:n tiedusteluihin takavarikoidusta omaisuudesta.

A pyytää oikeusasiamiestä tutkimaan poliisin menettelyn laillisuuden.

2 SELVITYS

Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian työjärjestykseen perustuvan asiajaon mukaan asianne kuuluu apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautiolle.

Helsingin kihlakunnan poliisilaitos toimitti tänne edeltäjäni pyytämän selvityksen ja lausunnon sekä pyytämäni lisäselvityksen ja -lausunnon.

3 RATKAISU

3.1 Tapahtumat

Poliisi teki 21.1.2001 A:n asuntoon kotietsinnän törkeässä huumausainerikosasiassa. Etsinnän toimittivat komisario --- määräyksestä vanhempi rikoskonstaapeli B sekä konstaapelit --- ja --- . Kotietsinnän yhteydessä A ja viisi muuta henkilöä otettiin kiinni ja toimitettiin Pasilan poliisivankilaan. Kotietsinnässä takavarikoitiin huumausaineita ja niiden välittämiseen liittyviä välineitä sekä anastetuksi ilmoitettua omaisuutta.

Rikosylikonstaapeli C laati kiinniotettuja henkilöitä koskevat rikosilmoitukset sekä kiinniotto- ja pakkokeinokirjaukset lukuun ottamatta A:ta, jonka osalta törkeää huumausainerikosta koskevan rikosilmoituksen ja kotietsintäpöytäkirjan laati B. Pöytäkirja annettiin A:lle tiedoksi kuulustelun yhteydessä 23.1.2001.

C:n mukaan kotietsinnän toimittaneen ryhmän tehtävänä oli laatia A:n osalta anastetuksi ilmoitetusta omaisuudesta rikosilmoitus sekä kotietsintä- ja takavarikkopöytäkirja. Sen esitutkinta toimitettiin

huumetutkinnasta erillään Itäkeskuksen poliisipiirissä ja tutkinnanjohtajana asiassa oli ylikomisario D. Asiakirjoja ei kuitenkaan laadittu heti vaan vasta 5.5.2001.

C kertoo ilmoittaneensa Itäkeskuksen poliisissa kuljetusta odottaneelle A:lle heti kotietsinnän jälkeen asunnosta takavarikoiduista huumeista ja omaisuudesta. C:n käsityksen mukaan A oli tuoloin huumausaineen vaikutuksen alainen mutta ymmärsi asian.

Rikoskomisario --- määräyksestä A:n asuntoon tehtiin 22.1.2001 uusi kotietsintä, jossa takavarikoitiin törkeään huumausainerikokseen liittyviä esineitä. Kotietsinnästä ja takavarikosta laadittu pöytäkirja annettiin A:lle tiedoksi kuulustelun yhteydessä 18.2.2001.

Maaliskuun lopulla ilmeni C:n ryhmän sisäisessä palaverissa, että 21.1.2001 takavarikoidun omaisuuden selvitystyö ja kirjaaminen oli kesken. C ilmoitti tuolloin kotietsinnän toimittaneelle ryhmälle, että heidän oli heti hoidettava asia kuntoon.

Huhtikuussa tutkinnanjohtaja D sai tietää A:n asunnosta takavarikoidusta omaisuudesta ja siitä, ettei rikosilmoitusta ja pakkokeinoa ollut kirjattu. Hän kehotti C:tä sekä B:tä kirjaamaan pakkokeidon asianmukaisesti. C määräsi B:n välittömästi hoitamaan asian kuntoon. B kirjasikin 5.5.2001 rikosilmoituksen kätkemisrikoksesta ja laati pöytäkirjan kotietsinnästä ja takavarikosta.

A teki 12.2.2001 päivätyllä kirjeellä Itäkeskuksen poliisipiiriin rikosilmoituksen epäillen entisen vaimonsa vieneen asunnoltaan omaisuutta. Ilmoitus kirjattiin 5.3.2001 rikosilmoitusjärjestelmään asianimikkeellä muu tutkinta, epäilty varkaus. Poliisi kuuli esitutkinnassa A:n nimeämää henkilöä, jonka jälkeen tutkinnanjohtaja D teki asiassa esitutkinnan päätöksen. Kun ilmeni, että A:n anastetuksi ilmoittama omaisuus olikin poliisin takavarikoimaa ja sisältyi kätkemisrikosta koskevaan rikosilmoitukseen, D teki (25.5.2001) A:n ilmoittamassa asiassa uuden esitutkinnan päätöksen.

3.2

Oikeudellinen arviointi

3.2.1

Oikeusohjeet

Pakkokeinolain 4 luvun 7 §:n mukaan jollei se, jonka luona esine takavarikoidaan, ole saapuvilla, hänelle on viipymättä ilmoitettava takavarikosta.

Pakkokeinolain 4 luvun 9 §:n mukaan takavarikosta on laadittava pöytäkirja. Siinä on mainittava takavarikon tarkoitus ja toimituksen kulku sekä luetteloitava takavarikoidut esineet. Takavarikon toimittajan on annettava todistus sille, jonka hallussa esine on ollut.

Pakkokeinolain 4 luvun 11 §:n mukaan takavarikko on kumottava niin pian kuin se ei ole enää tarpeen. Takavarikko on kumottava myös, jollei syytettä sen aiheuttaneesta rikoksesta nosteta neljässä kuukaudessa esineen takavarikoimisesta.

Pakkokeinolain 4 luvun 13 § :n mukaan sen vaatimuksesta, jota asia koskee, tuomioistuimen on päätettävä, onko takavarikko pidettävä voimassa. Vaatimus on otettava käsiteltäväksi viikon kuluessa sen saapumisesta tuomioistuimelle.

Esitutkintalain 2 §:n 1 momentin mukaan poliisin on toimitettava esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muutoin on syytä epäillä, että rikos on tehty.

Esitutkinnasta ja pakkokeinoista annetun asetuksen 1 §:n mukaan kun asianomistaja tai joku muu ilmoittaa poliisille rikoksesta tai tapahtumasta, jota hän pitää rikoksena, ilmoitus on viipymättä kirjattava.

3.2.2

Kannanotto

A:n arvostelu kohdistuu poliisin menettelyyn kotietsinnässä (21.1.2001) takavarikoidun, anastetuksi ilmoitetun omaisuuden suhteen.

Selvityksen mukaan A ei ollut läsnä kotietsinnässä, joten pakkokeinolain mukaan hänelle oli viipymättä ilmoitettava takavarikosta. Rikoskonstaapeli C kertoo tehneensä ilmoituksen heti takavarikon jälkeen. C:n mukaan A oli tuolloin huumausaineiden vaikutuksen alainen mutta ymmärsi asian. Kuitenkin A teki myöhemmin rikosilmoituksen epäillen asunnostaan anastetuksi omaisuutta, jonka tosiasiallisesti poliisi oli takavarikoinut. A:n toistaa epäilynsä kantelukirjoituksessaan, jonka tekemisen aikaan rikosilmoitusta tai takavarikkopöytäkirjaa ei ollut vielä tehty.

Tapahtumatietojen perusteella näyttääkin siltä, että C:n suullinen ilmoitus ei yksinään ollut riittävä ilmoitus takavarikosta. Toisaalta A ei voinut saada tietoja takavarikosta puuttuvien asiakirjojen takia. Näyttääkin siltä, että poliisin olisi tullut ilmoittaa A:lle takavarikosta huolellisemmin etenkin kun A vastaanottokyky suullisen ilmoituksen aikaan lienee ollut heikentynyt. Katson kuitenkin, että C:n ilmoituksen takia poliisin ei voida osoittaa menetelleen tältä osin lainvastaisesti, vaikkakin huolellisempi varmistautuminen siitä, että A ymmärtää takavarikkoa koskevan ilmoituksen olisi ollut näissä olosuhteissa perusteltu.

Esitutkintasäännösten mukaan rikosilmoitus on kirjattava viipymättä sen jälkeen kun rikos tulee poliisin tietoon. Rikoskonstaapeli B laati rikosilmoituksen kätkemisrikoksesta 5.5.2001 eli yli kolme kuukautta anastetuksi ilmoitetun omaisuuden takavarikon jälkeen. Siten rikosilmoitusta ei ollut kirjattu esitutkintasäännösten edellyttämällä tavalla viipymättä rikoksen tultua poliisin tietoon. Katson, että asiassa meneteltiin lainvastaisesti.

Pakkokeinolaissa ei erikseen säädetä kotietsintä- ja takavarikkopöytäkirjan laatimisajankohdasta. Säännökset takavarikosta ilmoittamisesta (4:7), todistuksen antamisesta takavarikosta (4:9) ja tuomioistuimelle tehtävästä, takavarikon voimassa pitoa koskevasta vaatimuksesta (4:13) edellyttävät kuitenkin, että takavarikon kohde saa asianmukaisesti kirjatut tiedot toimituksesta. Tämä edellyttää, että pöytäkirja laaditaan viivytyksettä toimituksen jälkeen. Nyt B laati pöytäkirjan 21.1.2001 tapahtuneesta takavarikosta vasta 5.5.2001. Siten pöytäkirjaa ei laadittu hyväksyttävänä pidettävän ajan kuluessa toimituksen jälkeen vaan selvästi viivästyneenä. Katson, että asiassa meneteltiin lainvastaisesti.

B:n selvityksen mukaan kirjaaminen viivästyi sekaannuksesta johtuen, koska omaisuutta ei ollut merkitty huumeita koskevaan kotietsintä- ja takavarikkopöytäkirjaan. Kuitenkin B:tä ja hänen ryhmäänsä kehoitettiin saattamaan omaisuuden kirjaaminen kuntoon paitsi kotietsinnän jälkitoimista sovittaessa myös maalisi- ja huhtikuussa. Siten viivästystä ei voida pitää sekaannuksen vaan laiminlyönnin seurauksena.

Totean vielä seuraavan.

Kun omaisuutta koskevat asiakirjat aikanaan saapuivat Itäkeskuksen poliisipiiriin, A:n rikosilmoituksen johdosta oli jo esitutkinnassa kuultu syylliseksi nimettyä henkilöä ja asiassa tehty esitutkinnan päätös. Siten tutkinnanjohtaja D joutui tekemään asiassa uuden esitutkinnan päätöksen. Tote-

an, että viivästyksen takia poliisi teki turhan esitutinnan, jossa myös kuulusteltiin epäiltyä henkilöä.

Katson, että vastuussa rikosilmoituksen ja pakkokeinon kirjaamisen viivästyksestä oli kotietsinnän toimittanut ryhmä ja erityisesti B.

3.3

Toimenpiteet

Eduskunnan oikeusasiamiehen johtosäännön 9 §:n 1 momentin nojalla annan vanhemmalle rikoskonstaapelille B:lle huomautuksen edellä kohdassa 3.2 selostetusta lainvastaisesta menettelystä rikosilmoituksen ja pakkokeinon kirjaamisessa.

Kiinnitän rikosylikonstaapeli C:n huomiota esitutkinta- ja pakkokeinosäännösten huolelliseen noudattamiseen rikosilmoituksen ja pakkokeinon kirjaamisessa sekä takavarikon kohteelle ilmoittamisessa.

Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestä tiedoksi myös Helsingin kihlakunnan poliisilaitokselle.